

news letter

Soudní moc na cestě k absolutismu

Tomáš Jindra
advokát

Tomáš Jindra:
Soudní moc na cestě
k absolutismu

Ilona Bažantová:
150 let od smrti
K. H. Borovského

Stanislav Příbyl:
K řezenské
přednášce
Benedikta XVI.

Marek Loužek:
Recenze -
J. K. Keynes:
Ekonomické
důsledky míru

Václav Klaus:
Stiglitz opět
zapomíná
na ekonomii

Před časem článek bývalého soudce Ústavního soudu prof. Klokočky (Právo 27. 4. 2006) a nedávná rozhodnutí Ústavního soudu odstartovaly velmi nebezpečný útok soudnictví na dosavadní nastavení dělby moci. Je příznačné, že tento článek čirou náhodou vyšel ve stejný den, kdy rozhodoval Nejvyšší správní soud o žalobě „mladistvých“ justičních čekatelů, kteří se touto cestou na prezidentu republiky domáhají jmenování do soudcovských funkcí.

Dlouho připravovaný pokus české justice o vymknutí se z jakékoli závislosti na státu (kromě materiální) a provázanosti s mocí výkonnou a zákonodárnou nyní kulminuje. Oba zcela netypické a bezprecedentní pokusy justice o oddělení se mají své styčné body v Brně, kde působí JUDr. Brožová a sídlí vrcholné justiční orgány a Ústavní soud. Je nesporné, že všichni jsou propojeni řadou historických a stavovských vazeb.

Spor o jmenování soudců

Obě uvedené události jsou počátkem cílené aktivity směřující k dosažení ničím neomezené autonomie soudní moci, kterou má nastartovat jednak udržení JUDr. Brožové ve funkci, a dále vytvoření tlaku, snažícího se ze jmenování soudců prezidentem učinit pouze mechanický administrativní úkon, kdy prezident

bezmyšlenkovitě bude pouze podepisovat dokumenty jemu předložené, aniž by se zabýval tím, zda uchazeči o soudcovskou funkci, kromě podmínek formálního charakteru, jako je splnění minimálního věku,

*To, že by soudci měli
(chtěli) rozhodovat sami
o sobě jako poslední
nejvyšší autorita,
mě děsí nejen
jako občana,
ale i jako právníka*

vzdělání atd., svými zkušenostmi a morálními vlastnostmi dávají záruku, že budou funkci řádně vykonávat.

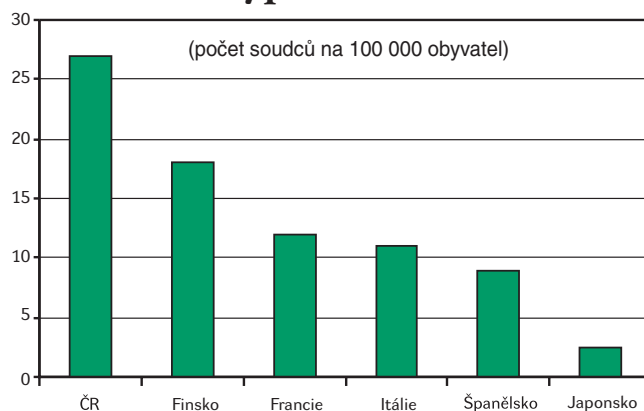
Pokud by prezidentovi v takovém modelu byla ponechána vůbec nějaká možnost projevit svůj názor, musel by každý svůj úkon odůvodňo-

vat, a tyto důvody by měly být ve správním soudnictví přezkoumatelné a zrušitelné. Co ale stoupenci zdůvodňování přehlížejí, je absurdita tohoto požadavku, která je viditelná zejména např. při odvolávání členů vlády a rozhodování o milostech. Znamenalo by to totiž, že prezident bude např. odůvodňovat, proč neudělil každou z tisíců milostí, nebo proč odvolal člena vlády, či nepřijal jeho demisi.

Pokud by prezident měl být „robotickou rukou“ podepisující pouze správně vyplněné žádosti jiných, zjevně by se v zákoně nehovořilo zkráceně řečeno o tom, že prezident jmenuje soudce, ale že prezident podepisuje formálně jmenování soudců, předložené mu ať již kýmkoliv. V této souvislosti zůstává

ŘÍJNOVÝ GRAF CEPU

Soudní hypertrofie v Česku

Pramen: World Bank, Legal and Judicial Sector at Glance (2004)

cep

CENTRUM

PRO EKONOMIKU A POLITIKU

Politických vězňů 10
110 00 Praha 1
Tel./fax: 222 192 406
e-mail: cep@cepin.cz
www.cepin.cz

CEP - Newsletter

Centra pro ekonomiku a politiku
Registrace MK ČR E 11024

i přehlédnutý fakt, že prezident v řadě napadaných případů o jmenování „mladistvých soudců“ nerozhodl. Prezident pouze jmenování soudců zvažoval, resp. zvažuje a je tedy s podivem, že daní kritici se tak intenzivně dožadují odůvodnění rozhodnutí, které nebylo učiněno. Opět nechám stranou, že jim takovéto neodůvodňování nevadilo od roku 1993. Od té doby se jednoznačně vyvinula nikým nezpochybnovaná a nenapadaná zvyklost v jejímž důsledku nebyla řada kandidátů na soudcovskou funkci jmenována. Požadavek na odůvodňování předmětných kroků prezidenta je přitom neodůvodněný, byť ve výše uvedeném kontextu logický pokus o přepsání Ústavy mimoústavním procesem ve formě soudních precedencí, doprovázený demagogickým křikem části tisku, že vlastně vše, co prezident činil je protiústavní.

To, že by soudci měli (chtěli) rozhodovat sami o sobě jako poslední nejvyšší autorita, mě přitom děsí nejen jako občana, ale i jako právníka, protože jako občan netoužím, aby o mně rozhodovala zcela nekontrolovatelná skupina lidí. Praxe již prokázala, že soudní moc nedisponuje samočisticími mechanismy a pokud by nebyla žádná možnost, aby zvenčí kdokoli (ministr, prezident) do procesu jakkoli zasáhl, obrátil by se případný „hříšník“ zpět ke svým kolegům a ti by o něm bez možnosti objektivní korekce z nezávislé strany rozhodli.

Jako právník si přitom neumím představit křiklavější model konfliktu zájmů. Uvedený pokus o nerozumnou, protože absolutní nesprávnost justice, by měla daná skupina lidí zájem uskutečnit navíc za státem udělenou definitivu, tedy za peníze daňových poplatníků, a zcela bez jakéhokoliv rizika odpovědnosti za vlastní činy. Umožnění takového stavu by vedlo k neregulovatelnému zapouzdření moci soudní do rukou omezené skupiny lidí, která by odmítala podléhat

jakékoliv kontrole či odůvodněné selekci.

Neomezená autonomie

Již od roku 1993 je možné sledovat snahy justice o stále silnější samostatnost a nedotknutelnost při současném zachování nadstandardního zabezpečení. Soudci si u nás již vydobyli po všech stránkách výsadní postavení. Podobnou exkluzivitu stát neposkytuje žádné další skupině. Přitom přirozenou autoritu ve společnosti si soudní moc svou činností rozhodně nevybudovala a veřejnosti je oprávněně kritizována.

Rezignace na současnou „bitvu“ proti snaze o nekontrolovatelnou soudcovskou autonomii by mohla nevratně vychýlit rovnováhu dělby moci ve prospěch soudní nomenklatury.

K tomu přispívá i to, že soudci jsou za škody způsobené svou činností neodpovědní, a množí se případy, kdy stát je na základě rozhodnutí mezinárodního soudu pro lidská práva povinen hradit vysoké finanční částky, především za neodůvodněné průtahy v řízení. Snaha o absolutní soudcovskou autonomii je proto o to horší, že vedle ještě celkem pochopitelné, byť nepřijatelné snahy rozhodovat sami o sobě, se objevují pokusy části soudních kruhů mocensky metastázovat do všech možných rozhodovacích oblastí (rušením zákonů, rozhodování o jmenování a odvolání státních funkcionářů, rozhodování o platech atd.).

Vývoj v osamostatňování soudní moci dokládá i ta skutečnost, že když v březnu 1999 bývalý ministr spravedlnosti podle obdobného ustanovení tehdy platného zákona odvolal pět předsedů krajských soudů, aniž by tento krok jakkoliv odůvodňoval, nevzniklo žádné výhrady a na místo odvolaných předsedů byli ministrem jmenováni noví. Z dnešního pohledu bylo jejich odvolání protiústavní. Přesto nastaly, bez odporu ze strany dotče-

ných předsedů, představitelů justice i médií, všechny jeho důsledky.

Naproti tomu v případě JUDr. Brožové prezident republiky svým rozhodnutím o jejím odvolání z funkce předsedkyně Nejvyššího soudu pouze vyhověl ministru spravedlnosti a aplikoval při tom platnou právní úpravu. Jeho rozhodnutí nemohlo být svévolné, protože bylo přezkoumáno v rámci Ústavou předepsané kontrasignace předsedou vlády. Přesto nebylo respektováno nejvyšší představitelkou justice, které se osobně týkalo.

Tady započal sled absurdních událostí v podobě dvou nálezů Ústavního soudu. První z nich zrušil pro neústavnost § 106 odst. 1 zákona o soudech a soudcích, který umožňoval odvolání soudních funkcionářů. Ponechal však v platnosti navazující odstavec, který stanoví, že funkce odvolaného funkcionáře

zaniká, doručením odvolání, nebyl-li stanoven pozdější den. Další nález zrušil rozhodnutí prezidenta republiky o odvolání JUDr. Brožové z čela Nejvyššího soudu, protože bylo učiněno podle protiústavního (nyní zrušeného) ustanovení.

Zrušení § 106 by bylo akceptovatelné, pokud by byly zrušeny oba odstavce, které spolu souvisejí. Platnost této derogace však měla nastat až vyhlášením nálezu ve Sbírce zákonů a nikoli retroaktivně, jak se stalo v tomto případě, když Ústavní soud rozhodl o zrušení rozhodnutí prezidenta republiky, které učinil na základě ustanovení zrušeného až za osm měsíců po rozhodnutí.

Absurdní situace

Vzhledem k absurdnímu rozhodnutí Ústavního soudu vznikla absurdní situace v postavení JUDr. Brožové. Tím, že JUDr. Brožová převzala rozhodnutí o odvolání, zanik-

NOVINKA

CEP nabízí sborník č. 52/2006 „Soudcokracie v ČR – fikce nebo realita?“, který přináší nedávné nálezy Ústavního soudu ke kauze předsednictví Nejvyššího soudu s komentáři. Do sborníku přispěli Václav Klaus, Pavel Rychetský, Jiří Weigl, Ladislav Ják, Jan Bárta, Dušan Tříška, Tomáš Jindra, Karel Brückler, Karel Muzikář, Václav Pavlíček, Stanislav Křeček, Bohumil Pečinka, Michal Petřík, Ludvík Matoušek, Renata Klečková, Zdeněk Jemelík, Jan Petrůj, Jan Skopeček a Marek Loužek (editor sborníku). Předmluvu ke sborníku napsal prezident Václav Klaus.

Cena: 50 Kč, 184 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406 • e-mail: cep@cepin.cz**

la jí funkce předsedkyně Nejvyššího soudu automaticky přímo ze zákona, aniž by byl tento zánik jakýmkoli způsobem podmíněn. Zákon neobsahuje žádnou možnost následné změny nebo zrušení rozhodnutí o odvolání, ani jeho oddálení. Při interpretaci právních předpisů je třeba vycházet z toho, co je v nich výslovně uvedeno, nikoli z toho, co v zákoně není, ale možné být mohlo. V opačném případě by totiž autentické znění právního předpisu nebylo možné považovat za obecně závazné, neboť jeho účinky by byly závislé na tom, jaký obsah jim přízná ten, kdo předpis aplikuje, což je vyloučeno.

Je tedy zřejmé, že funkce předsedkyně Nejvyššího soudu JUDr. Brožové zanikla ze zákona dnem 2. února letošního roku a nemůže být obnovena jiným způsobem, než umožňuje zákonná úprava.

Vznik funkce předsedy Nejvyššího soudu je stanoven přímo Ústavou, která tento vznik spojuje se jmenováním prezidentem republiky. Oživení funkce rozhodnutím by Ústavního soudu ze zákona přípustné a tedy ani možné není. Tím je vyloučen jiný

Pokud je někomu svěřena absolutní moc, že neexistuje reálná šance obrany proti němu samému, daná situace představuje jasnou diktaturu, resp. absolutismus se vším všudy.

způsob ustanovení do funkce a k obnovení funkce předsedkyně Nejvyššího soudu by mohlo dojít pouze novým jmenováním podle Ústavy.

Protože k takovému jmenování ze strany prezidenta republiky, jako v souladu s Ústavou jediného k takovému kroku oprávněného, prozatím ne-

došlo, dalo by se usuzovat, že je – i přes rozhodnutí Ústavního soudu – tato funkce dnes neobsazená. JUDr. Brožová je sice nezpochybnitelně nadále soudkyní Nejvyššího soudu, nikoliv však již jeho předsedkyní. Je tedy namístě zvažovat, kdo by mohl do budoucna tuto vrcholnou soudcovskou funkci zastávat tak, aby došlo k obsazení od února tohoto roku prázdné židle předsedy Nejvyššího soudu.

Odvolané paní JUDr. Brožové byla vytýkána malá snaha o sjednocování soudních rozhodnutí. Zde se, stejně jako při rozhodnutí Ústavního soudu, projevovala evidentní inspirace anglosaským soudním systémem, ve kterém zjednodušeně řečeno soudci skutečně tvoří právo a svými rozhodnutími vymezují hranice chování. Není však možné zapomenout na skutečnost, že náš právní řád, stejně jako celá naše historická tra-

dice, jsou založeny na jiném modelu. Na modelu, ve kterém nejsou prioritní rozhodnutí soudců a porot, nýbrž ustanovení Ústavy a z ní odvozených právních předpisů, v jejichž mezích se státní moc a tedy i soudci pohybují. Kreativita soudců nad tento zákonný rámec je Ústavou jasně vyloučena.

Rezignace na současnou „bitvu“ proti snaze o nekontrolovatelnou soudcovskou autonomii by mohla nevratně vychýlit rovnováhu dělby moci ve prospěch soudní nomenklatury. Česká republika by tak konečně dosáhla jednoho primátu, neboť by vytvořila nový druh státu, a sice takzvaný „soudní stát“. Nelze očekávat, že pokud je někomu svěřena absolutní moc, že neexistuje reálná šance obrany proti němu samému, daná situace představuje jasnou diktaturu, resp. absolutismus se vším všudy. ■

Sto padesát let od smrti K. H. Borovského

Ilona Bažantová

Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Letos v létě uplynulo 150 let od smrti Karla Havlíčka Borovského. Kulaté výročí je příležitostí, abychom si tohoto liberálně konzervativního politika a publicistu poloviny 19. století připomněli. Vedle nepochybně správné charakteristiky Havlíčka jako politika a prvního moderního a výborného českého novináře a spisovatele je nutno dodat i další, osobní hodnocení: český vlastenec a statečný člověk, který si svou poctivost a názory zachoval i ve zlých dobách.

Havlíčkov mládí

Karel Havlíček se narodil 31. října 1821 v zámožnější obchodnické rodině ve vesnici Borová, blízko tehdejšího Německého (nyní Havlíčkova) Brodu. Po absolvování gymnázia začal roku 1838 studovat na pražské univerzitě filozofii, tehdy koncipovanou jako dvouleté bakalářské přípravné studium. Seznámil se s filozofem Augustinem Smetanou i Bernardem Bolzanem.

V březnu 1840 napsal Havlíček své matce: „Chci být knězem ve vši opravdovosti“. Přátelům vykládal, co všechno může řádný kněz učinit ve prospěch a dobro lidu. Dne 1. října 1840 opravdu vstoupil do pražského arcibiskupského semináře, aby již 7. září 1841 byl z něho vyloučen pro „velmi malou způsobilost ku stavu kněžskému“.

Havlíčkov mládí a svobodomyšlné názory se zde poprvé a ne naposledy dostaly do střetu s netolerancí, pokrytectvím a licoměrností. Dokladuje to jak Havlíčkova práce *Seminářský Denník*, stejně jako mnohé epigramy při této příležitosti vzniklé. Po celý zbytek života jako jeden z mála tehdejších politiků a publicistů ostře kritizoval církev jako největšího držitele půdy, nedemokratickou organizaci katolické církve a vyšší klérus, přičemž současně dovedl uznat „osvětové služby“ prokazované nižšími vesnickými duchovními v českém národním hnutí.

Na podzim roku 1841 se přihlásil do učitelského kurzu na staroměstském gymnáziu, poté i na další, avšak nebyl, pravděpodobně pro své mládí, přijat. Začal se sám ještě více sebevzdělávat – podle náročného denního

*Český vlastenec
a statečný člověk,
který si svou poctivost
a názory zachoval
i ve zlých dobách.*

plánu studoval jazyky, literaturu a dějiny slovanských národů, především polské a ruské reálie, podnikl cestu do Haliče a Tater. P. J. Šafařík mu zařídil místo vychovatele v Moskvě, kam po peripetiích dorazil v únoru 1843. Nadšení z Havlíčka postupně vyprchávalo, jak poznával podstatu ruského samoděržaví. V létě 1844 opustil Moskvu a oklikou se vrátil domů.

Publicista a politik

V dubnu 1845 se natrvalo přestěhoval do Prahy a začal působit v různých spolcích, např. v Jednotě ku povzbuzení průmyslu. Začal se věnovat

českému jazyku a terminologii, uveřejňovat překlady, epigramy a reportáže z Rusí v České Včele a v Časopise českého Museum. Havlíčkova „ruská zkušenost“ se odrazila v díle *Obrazy z Rus* a v sérii článků v Pražských Novinách pod názvem *Slovan a Čech*, kde příkře odmítl rusofilství a primitivní panslavismus. Způsobil tím vzrušení mezi českými panslavisty, kteří se svých idealistických názorů na „velkého slovanského bratra“ nechtěli vzdát.

Touto dobou taktéž Havlíček vyvolal senzaci a pohoršení ve Včele uveřejněnou kritikou románu *Poslední Čech* uctívaného Josefa Kajetána Tyla: „...nám, prostým lidem, začíná být již na nic z těch neustálých řečí o vlastenectví, o vlastencích a vlastenkách, kterými nás veršem i prózou naši spisovatelé, a nejvíce p. Tyl, již drahně let pronásledují. Byl by již čas, by nám to naše vlastenčení ráčilo konečně z úst vjeti do rukou a do těla, abychom totiž více z lásky pro svůj národ jednali, než o té lásce mluvili...“ ▶

Ne celá česká společnost byla Havlíčkem pohoršena. Reálně uvažující Palacký jej osobně doporučil za redaktora Pražských Novin a jejich literární přílohy Česká Včela. První číslo Pražských Novin pod Havlíčkovou redakcí vyšlo 1. ledna 1846 a za krátký čas tyto původně polovládni noviny změnila zcela svůj charakter na opoziční.

Karel Havlíček jako chránělec a přítel František Palackého vyznával podobné hodnoty jako celý tehdejší liberální směr české politické reprezentace: občanskou rovnost, nedotknutelnost vlastnictví, možnost svobodného podnikání. V neochvějně důvěře v sílu práva a právního státu doporučoval pouze cestu zákonného odporu, společenské změny se měly dít

Karel Havlíček jako chránělec a přítel František Palackého vyznával podobné hodnoty jako celý tehdejší liberální směr české politické reprezentace: občanskou rovnost, nedotknutelnost vlastnictví, možnost svobodného podnikání.

v rámci právní kontinuity, stejně byl i odpůrcem revolucí, radikálních skupin a politického romantismu. Na rozdíl od svých některých politických soupeřů nepodléhal nekritickému vypjatému nacionalismu. Český národ měl mít rovnoprávné postavení v rámci konstitutivní rakouské monarchie.

Březnových událostí roku 1848, byl účastníkem prvních schůzí Svatováclavského výboru, se nijak z počátku horlivě neúčastnil. Jeden důvod byl osobní – 4. března 1848 se oženil s Julií Sýkrovou. Druhým důvodem bylo, že se vzdal redakce Pražských Novin a začal připravovat své vlastní Národní Noviny.

První číslo Národních Novin vyšlo 5. dubna 1848 a v záhlaví deklarovalo několik tezí, které předurčovaly zaměření listu a Havlíčkovu politickou publicistiku: „Skutečná rovnost národností. Spojení zemí

koruny naší. Zrušení práv feudálních. Rovnost všech stavů před zákonem. Soudy porotní. Odpovědné ministerstvo pro korunu naší. Všeobecný sněm celého národu. Národní gardy všude. Úplná reforma škol a úřadů.“ Tyto hesla Havlíček rozvedl v obsáhlejší politicky realistické *Zásady*, kterými se řídil po zbytek svého života.

Sarkasmus a kritika

Psal až příliš pravdivě a kriticky a 8. července 1848 byl za svůj článek poprvé zatčen. Po několika dnech musel být propuštěn, neboť byl skoro manifestně v několika okresech zvolen poslancem za říšský sněm. Účastnil se ústavodárného (Kroměřížského) sněmu; byl ale lepším komentátorem a novinářem než projevy pronášejícím politikem. V prosinci 1848 se vzdal poslanceckého mandátu a věnoval se Národním Novinám a 24. prosince narozené dceři Zdence.

V dubnu 1849 byl znovu obžalován za „tiskový delikt“ a i když se obhájil, drobné a větší perzekuce již byly na denním pořádku. Dne 18. ledna 1850 finančně i čtenářsky úspěšné Národní Noviny vyšly naposledy – jejich činnost byla zastavena z moci úřední a za záminku posloužil článek F. Palackého *O centralisaci a národní rovnoprávnosti v Rakousku*. S Národními Novinami končí i jejich satiristicko-humoristická příloha Šotek, ve které mj. velmi sarkasticky tepal českou maloměstšáckost.

V Praze ani v českých tzv. pevnostních městech za vyhlášeného výjimečného stavu již další vydavatelské povolení nemohl obdržet; ve Vídni ani v Brně povolení také nezískal, ačkoli měl dost peněz na složení kauce. Havlíček chtěl tedy vydávat časopis, na který by mu stačila menší tiskárna. Nakonec uspěl v Kutné Hoře, kde začal 8. května 1850 vydávat dvakrát týdně časopis Slovan.

Havlíček se věnoval i ekonomické žurnalistice a osvětové práci na poli ekonomie: ve Slovanu uveřejnil několik rozsáhlejších článků s ekonomickou a fiskální problematikou, např. *Svobodný výrob a svobodný obchod, Peníze,*

Kdo platí největší daně?, Účty státní v roce 1850, Komunismus, Sluš-li práva občanů vyměřovati podle daní? Nezahálet a psal a roku 1851 vydal *Epištoly Kutnohorské*, sborník článků *Duch Národních Novin* a svůj překlad Voltaira pod názvem *Některé pověsti*.

Havlíček se svou smrtí stal dalším českým mučedníkem, z čehož by on sám jako realista jistě žádnou radost neměl.

Slovan jako politická revue uveřejňoval i jiné aktuální články, např. *Co jest vlastně konstituce?* a komentoval politické dění. Opět výstižně, kriticky a nemilosrdně, a tak některá čísla časopisu jsou zabavována, udělovány četné pokuty až Havlíček dostal v červenci 1851 tzv. výstrahy před odebráním licence a nakonec 14. srpna 1851 píše poslední článek nadepsaný „Konec“.

Vyhnanství

Konec však nebyl. V listopadu 1851 byl Havlíček obžalován za články uveřejněné ve Slovanu *Proč jsem občanem?* a *Správa záležitostí obecních*. Porotní kutnohorský soud jej osvobodil a rakouská byrokracie se obávala, že by nový soudní proces byl jen dalším Havlíčkovým triumfem. Díky pružné změně zákona o vyhnanství bylo zvoleno jiné řešení: dne 16. prosince 1851 Havlíčka policie – bez soudu,

sdělení obvinění, oznámení délky vyhnanství – odvezla do Brixenu, ze kterého se bez povolení nesměl vzdálit. Po několika měsících za ním mohla přijet manželka s dcerou.

Havlíček v Brixenu strádal více duševně než hmotně. Přesto zde napsal skvělé *Tyrolské elegie* popisující jeho cestu z Německého Brodu do brixenského vyhnanství, bajku *Král Lávra*, který je pro zachování tajemství svých oslích uší schopen porazit člověka; metafora o samovládcích a despotech *Křest Svatého Vladimíra* zůstala nedokončena. Těmito díly se zapsal do dějin české literatury, byla to však jeho poslední díla.

Na konci léta 1854 odjíždí jeho nemocná manželka s dcerou domů a Havlíčkovi je povoleno navrát – nikoli do Prahy, ale do Brodu, a až v květnu 1855, kdy souhlasil, že se zřekne všech svých spisovatelských a politických činností. Vrátil se domů, aby jej zlomila zpráva o smrti jeho manželky.

Psychické vypětí, zklamání z české společnosti, která se ho s nezájmem nebo strachem stranila a postupující nemoc způsobila, že 29. července 1856 umírá i on na tuberkulózu. Rozloučení s Havlíčkem se stalo opatrnou národní manifestací. Havlíček se svou smrtí stal dalším českým mučedníkem, z čehož by on sám jako realista jistě žádnou radost neměl. Snad jen jako satirik. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 11/2001 „Frédéric Bastiat“, vzpomínajícího na jednoho z nejvýznamnějších liberálních myslitelů. Do sborníku přispěli Václav Klaus Klaus, Robert Holman a Ilona Bazantová (editorka sborníku). Publikace rovněž obsahuje nové překlady Frédérica Bastiata: „Petice výrobců svíček“, „Volební krédo z roku 1846“ a „Vlastnictví a zákon“. V příloze je uveden i překlad z roku 1923: předmluva Josefa Macka

a Bastiatovy eseje „Co je a co není vidět“ a „Tři Konšelé“.

Cena: 50 Kč, 150 stran.

**objednávky na www.cep.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cep.cz**

K řezenské přednášce Benedikta XVI

Stanislav Příbyl

katolický duchovní

Není to poprvé, co Josef Ratzinger, současný papež Benedikt XVI., pobouřil určitou část světového veřejného mínění. Jako prefekt vatikánské Kongregace pro nauku víry vydal v roce 1984 instrukci „*Libertatis nuntius*“, která způsobila vlnu kritiky liberálních levicových médií jak v církvi tak mimo ni. Tato instrukce se totiž obracela proti absorpci marxistického pojmového aparátu i způsobu myšlení v tzv. teologii osvobození, pěstované tehdy v latinské Americe některými progresivními levicově smýšlejícími teology.

Levicoví oponenti

Jako člověk, který z vlastní zkušenosti zakusil nebezpečí destrukce hodnot, která hrozila na Západě vlivem hnutí tzv. osmašedesátníků a který navíc bral vážně zkušenost svého tehdejšího představeného, papeže Jana Pavla II., z totalitního, marxismem inspirovaného systému na Východě, rozpoznal Ratzinger za řeči exponentů teologie osvobození nikoli autentickou snahu konkrétně pomoci chudým vrstvám přelidněných velkoměst latinské Ameriky, nýbrž export marxismem ovlivněné ideologie z blahobytných západních univerzit, kde tito pánové za „kapitalistické“ peníze studovali.

Iracionální reakce na Ratzingerovu instrukci na sebe nenechaly čekat a byly často projevem naprosto slepého škatulkování: ten, kdo odmítá teologii osvobození, „je proti chudým“ a způsobuje svým konzervativismem v církvi i ve společnosti utlačovatelské dusno. Zejména od této doby byl Ratzinger pro určitou část médií a veřejného mínění, a to především v německo-jazyčné oblasti, symbolem všeho zpátečnického a inkvizitorského v církvi, záhou na prameni, která nedovolí církvi se nadechnout.

Společným rysem všech jeho hlasitých a mediálně se zviditelňujících odpůrců bylo to, že se jeho skutečnými

názory nikdo z nich nezabýval, nikdo je neanalyzoval a nevyjadřoval seriózně své argumenty pro a proti. Důležitý byl pouze s železnou pravidelností se opakující rituál paušální kritiky vůči jakýmkoli dalším Ratzingerovým výrokům a opatřením. Situace se poněkud změní

Jan Pavel II. skutečně vystihl touhu dneška po mediálně efektních gestech, která jsou Benediktu XVI. poněkud cizí. Důležitá je však ideová, myšlenková kontinuita mezi činnostmi obou papežů.

la, když se Ratzinger stal papežem. Ctěná a vážená instituce papežství poněkud zmírnila iracionální negativistické emoce vůči (nyní již) Benediktově osobě a někteří jeho bývalí kritici byli úplně zaskočení jeho lidským, i když zdrženlivým vystupováním, které nijak neladilo s dosud rozšiřovanou představou bezcitného inkvizitora, které dříve sami podléhali.

Řezenská přednáška při poslední papežově návštěvě rodného Bavorska, konaná 12. září, však uvedla na scénu nové nepřátele Ratzingerovy – Benediktovy trpělivé a racionálně důsledné argumentace: zradikalizované muslimy, promítající nenávislné pocity frustrace vůči všemu, co by se na Západě byť i nechtěně dotklo jejich víry. Tentokrát je ovšem nepřítel útočný nejen slovem a písmem, nýbrž bohužel i fyzickým násilím, jak o tom svědčí vražda řeholnice a vypalování křesťanských svatyní.

Rozum a víra

Pozornému čtenáři Benediktova textu nemůže ujít, že sám papež se již ve své přednášce alespoň zčásti distancuje od jím citovaného tvrzení byzantského císaře Manuela II. Paleologa o tom, že Mohamed nepřinesl kromě šíření víry násilím nic nově-

ho. Benedikt XVI. výslovně říká, že císař zde nediferencoval, nepouštěl se do podrobností, jakou bylo např. rozdílné zacházení s „majiteli Písma“ a „nevěřícími“.

Židé a křesťané, tedy příslušníci monoteistických náboženství, opírající se o posvátné texty (Bibli), požívali v souladu s Koránem od muslimských dobyvatelů jistou míru tolerance, zatímco teprve pohanští polyteisté měli být hlavními adresáty násilného obracení na islám. Dnešní doba však není nakloněna jemným distinkcím učeného textu, a proto je Benedikt XVI. za citaci byzantského císaře kárán jako ten, jenž si neuvědomuje, že už není vysokoškolským profesorem, nýbrž papežem, který má též celosvětovou politickou zodpovědnost a že na rozdíl od svého předchůdce není schopen třeba tak výmluvného gesta, jakým bylo veřejné políbení Koránu Janem Pavlem II. Takto uměle konstruovaná diskontinuita mezi oběma pontifikáty svědčí o mimořádné povrchnosti.

Ano, Jan Pavel II. skutečně vystihl touhu dneška po mediálně efektních gestech, která jsou Benediktu XVI. poněkud cizí. Důležitá je však ideová, myšlenková kontinuita mezi činnostmi obou papežů. Benediktův řezenský projev totiž vlastně zhuštěně podává základní ideje encykliky Jana Pavla II. *Fides et ratio* o vztazích mezi vírou a rozumem z roku 1998. Jeho snahou je poukázat na to, že rozum a víra se mohou a mají vzájemně doplňovat. Setkání hebrejského monoteismu a řecké filozofie není nějakou „helénizací“ křesťanství, nýbrž vzajem-

ným obohacením obou myšlenkových systémů v jednu křesťansky inspirovanou syntézu. Proto například pronásledování a násilí páchané kvůli odlišné víře je čin prostý rozumu, který tak nemůže být ani v souladu se samotnou vírou.

Jistě by bylo za současné napjaté situace šťastnější, kdyby byl papež zvolil za příklad takového nerozumného, autentického víře škodlivého postoje nějaký příklad z dějin křesťanství. Stálo by za to zamyslet se například nad paradoxem činnosti dominikánského řádu, jehož charismatem mělo být právě rozumové osvětlování křesťanské víry podle zásady *intellectus quaerens fidem* – rozum hledající víru.

Dominikánský kněz Tomáš Akvinský byl tvůrcem dodnes nepřekonaného myšlenkového systému velkolepé syntézy rozumu a víry, filozofie a teologie. Jak se však mohlo stát, že právě řád, ve kterém působil tento génius, byl po dlouhá staletí využíván jako výkonný nástroj papežské inkvizice a že z pera dominikánů Institoris a Sprengera pochází neblaze proslulé „Kladivo na čarodějnice“, kniha plná iracionálních smyšlenek a pověr, jimž padlo za obět mnoho lidských životů?

Podle Benedikta XVI. je však dnes třeba čelit opačnému nebezpečí, totiž rozumu, který je „hluchý vůči božskému a vytlačující náboženství mezi subkultury“. Za pomoci rozumu osvětleného vírou je možné dnes dospět k dialogu kultur, protože ne každá vytěsnila otázku Boha na okraj tak, jak jsme tomu svědky v dnešní západní společnosti. ■

PŘEDPLATNÉ CEPU

Nejjednodušší způsob, jak za výhodnou cenu dostávat pravidelně Newsletter, sborníky CEPu a pozvánky na semináře

BLIŽŠÍ INFORMACE NA:

www.cepin.cz • tel. 222 192 406

RECENZE – J.M. KEYNES: EKONOMICKÉ DŮSLEDKY MÍRU

Marek Loužek

Centrum pro ekonomiku a politiku

Knihy Johna Maynarda Keynesa „Ekonomické důsledky míru“ (1920), která vyšla předloni v českém překladu (CDK, 2004), je pozoruhodná. Vznikla v době, kdy Keynes zastupoval britské ministerstvo financí na pařížské mírové konferenci, ještě věřil neoklasické ekonomii Marshallova stříhu a na „obecnou“ teorii neměl ani pomyslení. Ačkoli tuto ranou knihu mnozí Keynesovi kritici považují za poměrně zdařilou, některé její myšlenky jsou přinejmenším diskutabilní.

Mírová smlouva

Keynes se bojí, že má-li evropská občanská válka skončit tím, že Francie a Británie zneužijí svého vítězného postavení ke zničení Německa a Rakouska-Uherska, jež jim leží u nohou, řeknou si tak o vlastní zkázu, jelikož jsou se svými oběťmi hluboce a nerozvatelně propojeny skrytými psychickými a ekonomickými pouty. Celou knihu se prolíná obava, že reparační povinnosti uvalené na Německo a Rakousko byly přehnané.

V reparačních částech mírové smlouvy se vůdčí role chopili Francouzi, kteří na počátku přicházeli s nejvyhraněnějšími a nejextrémnějšími návrhy. Byla to zčásti otázka taktiky. Jestliže se očekávalo, že konečným výsledkem bude kompromis, je legitimní začít krajním postojem. Politikou Francie bylo podle Keynesa vrátit čas a anulovat vše, čeho pokrok Německa po roce 1870 dosáhl.

Americký prezident Wilson byl člověkem s ušlechtilými záměry a s mnoha slabostmi ostatních lidí, který postrádal panovačnou intelektuální výbavu, bez níž nebyl schopen vypořádat s rafinovanými a nebezpečnými debátami na pařížské konferenci. Protože Wilson podle Keynesa do mírové smlouvy příliš nepřispěl, text vycháze-

la především z francouzského a britského návrhu.

Podle mírové smlouvy Německo postoupilo Spojencům všechna plavidla obchodního loďstva s výtlakem překračujícím 1600 tun. Spojencům postoupilo všechna práva na své zámořské kolonie. Došlo k masovému vyvlastnění německého soukromého majetku, aniž by se vyvlastněným osobám poskytl jakákoli náhrada. Ze zabaveného majetku se měly hradit dluhy Německa vítězným velmocím.

Knihy se tváří, jakoby dějiny začaly až po první světové válce.

Pravomoci reparační komise byly značné. Komise byla zmocněna vyžadovat zaplacení až jedné miliardy liber způsobem, jakým uzná za vhodné. Mohla ukázat na libovolný podnik, transakci či majetek jak uvnitř Německa tak vně a požadovat jeho vydání. Německo předalo Francii vlastnictví uhelných dolů v sárské pánvi. Významná část vyrobeného německého uhlí byla každý rok odváděna Spojencům.

Přehnané reparace

Rozsah hmotných škod, jež byly způsobeny v napadených oblastech, byl podle Keynesa uměle nadsazován. Celkový rozsah škod Keynes odhadl na 2,1 miliardy liber, zatímco Spojenci požadovali až na osm miliard liber. Ve smlouvě však nebyla stanovena konečná suma představující úhrn finančních závazků Německa. Německo bylo povinno uhradit celkové válečné náklady.

Kampaň, aby Německo zaplatilo veškeré válečné škody, byla podle Keynesa jedním z nejzávažnějších projevů politické pošestlosti, za jaký státníci vůbec kdy nesli zodpovědnost. Vůči bezmocnému nepříteli byly podle autora vznášeny přehnané požadavky. „Válka, která se zdánlivě

vedla na obranu posvátnosti mezinárodních závazků, skončila ze strany vítězů, kteří tyto ideály prosazovali, porušením jednoho z těch vůbec nejposvátnějších.“

Předválečná schopnost Německa platit do zahraničí se sčvrkla. Ztráta kolonií, zámořské klientely, obchodního loďstva i zahraničního majetku, postoupení jedné desetiny území a obyvatelstva, třetiny uhelných zásob a tři čtvrtin ložisek železné rudy; ztráta dvou milionů mužů, čtyřleté hladovění, obrovský válečný dluh, znehodnocení měny a hrozící bolševismus – to vše omezovalo schopnost Němců splácet reparace.

Keynes sdílí německý názor, že reparační komise, jež měla sídlo mimo Německo, měla mít v Německu neporovnatelně větší práva, než jaká kdy měl německý císař. „Německý lid bude pod její vládou po desetiletí zbaven veškerých práv; v míře daleko větší než u jakéhokoli národa v dobách absolutismu pak bude připraven o veškerou nezávislost jednání, o veškeré individuální usilování a hospodářský a etický pokrok.“

V mírové smlouvě nebylo podle Keynesa nic, co by z poražených centrálních mocností činilo dobré sousedy, co by novým evropskými státním dodalo stability a co by civilizovalo Rusko. Reparace byly řešeny jako problém teologický, politický i jako otázka volebních klíčků, zkrátka ze všech možných hledisek s výjimkou hospodářské budoucnosti států, jejichž osudem se politici zabývali.

„Hladovění, které některé uvede do letargie a stavu beznadějněho zoufalství, totiž jiné povahy dožene k psychické nerovnováze vyústující v hysterii a šílenou paniku. A tyto lidé pak ve své zoufalé situaci mohou rozbít zbytky veškeré organizace a svou snahou krajně naléhavě uspokojit tíživě doléhající individuální potřeby stáhnout pod hladinu celou civilizaci.

Proti tomuto nebezpečí se teď musí postavit naše zdroje, odvaha a idealismus.“

Vítězové a poražení

Ačkoli některé Keynesovy výroky mohou zpětně působit prorocky, je otázkou, zda autor přeci jen poněkud neopomíjí dějinný kontext. Kniha se tváří, jakoby dějiny začaly až po první světové válce. Vůbec se nezabývá tím, kdo válku vyvolal a jaké obrovské škody milionům lidí Evropě způsobila. Stížnost, že Spojenci se zaměřili na „ožebračení střední Evropy“, je proto jednostranné.

První světovou válku nevyvolaly země Dohody, nýbrž centrální mocnosti – především Německo s Rakousko-Uherskem. Že se po vítězné válce snaží vítězná země o co nejvyšší reparace, je přirozené. Že se pak část z těchto reparačních neuskuteční, odpustí či zapomene, je jiná otázka. Vývoj po druhé světové válce, kdy pařížská mírová konference určila Německu reparace, které některé země do dnes nevymáhají, to jen potvrzuje.

Postřeh Keynesa, že podpis mírové smlouvy ze strany Německa po první světové válce byla cenou za uchování jednoty z roku 1870, je trefný. Nemusíme však věřit mystifikaci, že „zatímco všichni naši nedávní spojenci jsou andělé, Němci, Rakušané, Maďari a všichni naši nedávní nepřátelé jsou zplození ďábla“. Přesto můžeme chápat výsledky versailleského míru. Trvat na zaplacení škod znamená, že Německo musí navěky setrvávat v chudobě.

Názor Keynesa, že „stojíme tváří v tvář nevykonné, nezaměstnané, chaotické Evropě, rozervané vnitřními sváry a mezinárodní záští, bojující, hladovějící, drancující, ulhané,“ je líbivý leč předramatizovaný. Keynes se dopouští omylu, když se příliš snadno vcituje do kůže poražené mocnosti a nebere dostatečně v úvahu všechny relevantní příčiny a důsledky války. Přesto tato kniha stojí za přečtení. ■

ZPRÁVA ZE SEMINÁŘE

Ekologické pravdy a mýty

V pondělí 18. září 2006 uspořádalo Centrum pro ekonomiku a politiku seminář „Ekologické pravdy a mýty“ u příležitosti vydání českého překladu knihy **Juliana Simona** „Největší bohatství“ (The Ultimate Resource). Vydavatel knihy, brněnské Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), bylo také spolupředatelem semináře, který se tentokrát konal v Brně.

Seminář moderoval prezident **Václav Klaus**. Na řečnickém pultu se vystřídali ministr průmyslu a obchodu **Martin Říman**, ekolog a publicista **Ivan Brezina** a předseda Strany zelených a poslanec Parlamentu **Martin Bursík**. V sále nechyběli představitelé významných brněnských institucí – primátor **Richard Svoboda**, předseda Ústavního soudu **Pavel Rychetský** či

předseda Úřadu na ochranu hospodářské soutěže **Martin Pecina**.

Martin Říman přirovnal dnešní dělení přírodních zdrojů na obnovitelné a neobnovitelné a ideologické odmítání využívání neobnovitelných zdrojů k absurdní situaci, kdy by lovci mamutů regulacemi omezovali používání pazourků – aby pro nás (budoucí generace) zůstal pazourkový kámen jakožto neobnovitelný zdroj zachován. Říman připomněl Simonova slova, že zdroje z přírodních materiálů vytváří až lidská mysl, která je trvale obnovitelným zdrojem.

Ivan Brezina se zaměřil na debatu ohledně globálního oteplování. Upozornil na řadu metodických a věcných chyb, kterých se dopouštějí zastánci hypotézy o vlivu člověka na globální teplotu. Před tisíci le-

ty také bylo ovzduší teplejší a ropu a uhlí lidé rozhodně nespalovali. Brezina připomněl, že ve společnosti existuje větší poptávka po katastrofických scénářích a umírněné hlasy proto nejsou tolik slyšet.

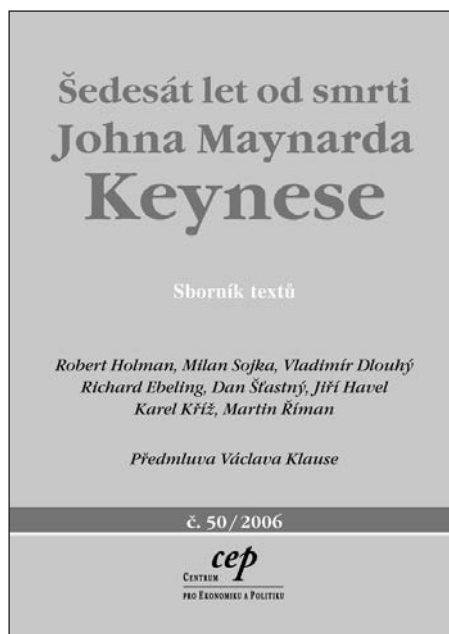
Martin Bursík nepřišel s připraveným příspěvkem a spíše jen glosoval přednášky předchozích řečníků. Zdůraznil, že on přijel autem na řepkový olej, čímž prý zatížil životní prostředí méně než prezident, který přijel autem na benzín vyrobený z ropy. Krizi klimatu dokládal na ubývání ledovců, které pozoroval v Alpách.

Václav Klaus v diskusi označil za metodologickou chybu dělat závěry na základě povrchního pozorování v nejbližších horách a připomněl studii, podle které např. v Grónsku ledovce naopak přibývají. Označil za mýtus, že

by globální oteplování mohlo být způsobeno činností člověka. **Václav Klaus** připomněl vztah mezi hospodářským růstem a zájmem o výdaje na zkvalitňování životního prostředí – je nesmysl chtít uměle ekonomický rozvoj omezovat – je to právě větší bohatství, které umožňuje lépe pečovat o životní prostředí.

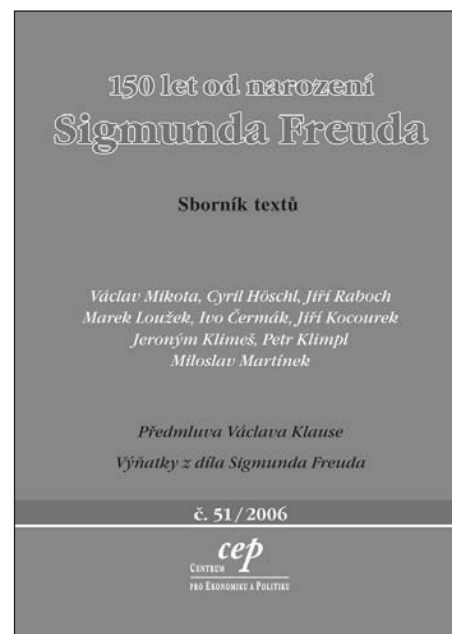
Během výjezdu Centra pro ekonomiku a politiku do Brna proběhla mj. i beseda **Petra Macha** se studenty gymnázia **Křenová** na téma „Daně v České republice“ a na třech brněnských vysokoškolských fakultách byly po dohodě s vedením škol nainstalovány stojany pro distribuci newsletterů CEPu. Náklad newsletteru se tak zvyšuje na deset tisíc a newsletter bude zdarma k dispozici zatím na deseti fakultách vysokých škol v České republice. PM

NOVINKY

CEP nabízí sborník č. 50/2006 „Šedesát let od smrti **Johna Maynarda Keynesa**“, do něhož přispěli **Robert Holman, Milan Sojka, Vladimír Dlouhý, Richard Ebeling, Dan Štastný, Jiří Havel, Karel Kříž** a **Martin Říman**. Sborník by neměl chybět v knihovně žádného zájemce o dějiny ekonomického myšlení. Editorem sborníku je **Marek Loužek**. Předmluvu napsal **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 96 stran.

CEP nabízí sborník č. 51/2006 „Sto padesát let od narození **Sigmunda Freuda**“, do něhož přispěli **Václav Mikota, Cyril Höschl, Jiří Raboch, Marek Loužek** (editor sborníku), dále **Ivo Čermák, Jiří Kocourek, Jeroným Klimeš, Petr Klimpl** a **Miloslav Martínek**. Publikace přináší i výňatky z díla **Sigmunda Freuda**. Předmluvu ke sborníku napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 120 Kč.

objednávky na www.cep.in.cz, tel. 222 192 406, e-mail: cep@cep.in.cz

STIGLITZ OPĚT ZAPOMÍNÁ NA EKONOMII

Václav Klaus

Časopis Ekonom (číslo 35/2006) otiskl článek nositele Nobelovy ceny za ekonomii Josepha E. Stiglitze, který je v mnohém opakováním a pokračováním jeho dlouhodobého tažení proti trhu a ve prospěch moudrého a spravedlivého řešení ekonomických problémů. Po několikaleté nadšené obhajobě parciálních ekonomických reforem v Číně (při naprosté absenci reforem politických) a po autoritativním dávání nám Číny za příklad, se tentokrát zaměřil na Bolívii.

Líbí se mu, že se „před několika měsíci stal Evo Morales první demokraticky zvolenou domorodou hlavou státu v Bolívii“, když „po pěti stech let vládl Bolívijským koloniální mocno stí a jejich potomci“. Takto ostré odlišování domorodců a cizinců a vyčleňování původních domorodců i od těch, kteří jsou již půl tisíciletí obyvateli země, je nepochybně unikátní a volá to po zcela originální restituční ideologii v řadě zemí světa.

Pan profesor sice neříká ani slovo o ideových postojích nového bolívijského prezidenta, ani o charakteru jeho vlády, ale neopomene zaútočit na politiky větou: „U moderních politiků je to možná překvapivé, ale Morales míní svá slova vážně.“ Chce se mi dodat, že i někteří Moralesovi sousedé – jako třeba venezuelský Chavez nebo kubánský Castro – svá slova často mínili také velmi vážně.

Věren své tezi o naprosté chybnosti privatizace ve střední a východní Evropě (a o výhodách neprivatizace v Číně) označuje Stiglitz privatizaci v éře předcházejícího bolívijského prezidenta „jako zlodějnou“. Miloš Zeman se musí spokojeně usmívat.

Bolívijská privatizace (a já

vůbec nechci hodnotit, zda úspěšná či neúspěšná, časově dobře či špatně naplánovaná, v éře vysokých či nízkých cen ropy a plynu, administrativně a organizačně zvládnutá či nezvládnutá) podle něho byla zlodějnou, která dala velké výhody zahraničním vlastníkům, a proto prof. Stiglitz

Pokud prof. Stiglitz nazývá privatizaci odcizením a znárodnění návratem, pak musím říci, že jsme u nás po éře komunismu transformovali zemi s přesně opačným viděním světa.

vítá, že Morales ropu a plyn opětovně znárodnil. Zejména oceňuje, že byl veden „upřímným zájmem zvýšit příjmy svého chudého lidu“. Souhlasí s tím, že je to „pro většinu Bolívijsců otázka spravedlnosti“. Já mu ale musím připomenout, že ekonomie opustila myšlenku „spravedlivé ceny“ (just price) již na konci středověku a skoro si troufám říci, že by to právě on měl vědět.

Rozumím také tomu, že mají ropné a plynové společnosti – při dnešních vysokých cenách ropy a zemního plynu – vysoké zisky. Je to ale otázka spravedlnosti? Může to být důvodem znárodnění? Očekával bych, že tyto firmy v Bolívii platí daně a že při vysokých cenách ropy a plynu platí daně vyšší. To by mělo stačit.

Může ekonom vyslovit větu, že je nespravedlivé, že tyto firmy účtují vysoké ceny, když „jejich těžba dnes nestojí více než v době, kdy byly ceny třetinové“? Je pro pana profesora cena tvořena náklady nebo odpovídá bodu rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou? Smí ekonom jeho

formátu mluvit o výnosu spravedlivém a o výnosu abnormálním?

Vrcholem se mi ale zdá být následující argument: „Pokud je nějaké zemi odcizen její národní umělecký poklad, také neoznačujeme jeho návrat za opětovné znárodnění, poněvadž dané zemi celou dobu patřil.“ Pokud prof. Stiglitz nazývá privatizaci odcizením a znárodnění návratem, pak musím říci, že jsme u nás po éře komunismu transformovali zemi s přesně opačným viděním světa.

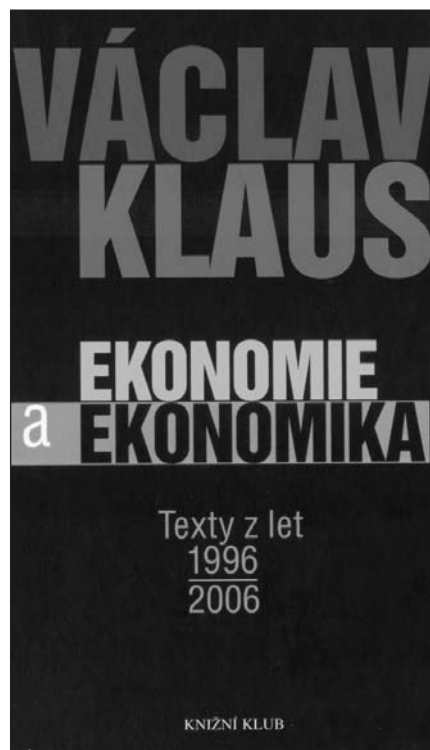
Citovat je možné do nekomerční. Problém je, že je autor těchto vět nositelem No-

belovy ceny za ekonomii, že ekonomii vyučuje na Kolumbijské univerzitě v New Yorku, že byl předsedou Rady ekonomických poradců prezidenta Clintona a že byl hlavním ekonomem Světové banky. A že je tento jeho článek prostřednictvím systému Project Syndicate šířen do celého světa. A že skoro nikdo neprotestuje.

A já bych ještě dodal, že tento člověk svou přímou angažovaností výrazně ovlivnil i naši politickou krizi roku 1997. Názory o nás měl tehdy úplně stejné jako nyní o Bolívii.

*Týdeník Ekonom,
14. 9. 2006*

NOVINKY

Nakladatelství **Knížní klub** nabízí knihu **Václava Klause „Ekonomie a ekonomika“**. Čtenář má příležitost znovu prostudovat Klausovy ekonomické texty z let 1996–2006. První část rozebírá významné ekonomie v minulosti i dnes. Druhá část analyzuje transformaci ekonomického systému a její nejednoduchost. Třetí část zkoumá českou ekonomiku a její vychýlení z růstové trajektorie a navrácení se k ní. Čtvrtá část přináší vybraná aktuální témata. Publikace by neměla chybět v knihovně žádného zájemce o ekonomickou vědu a dílo Václava Klause.

Objednávky na www.knizniweb.cz